

leading, managing. -2 (a) Behaviour, course of conduct, conduct, way of life as in दुर्नयं. सितोन्नतेनैव नयेन हृत्वा कैलासशैलस्य यदप्रशोभाम् Bu. Ch. 1. 3. (b) Prudent or righteous conduct, virtue. नयानयो दृष्टनीत्याम् Kau. A. 1. 2. -3 Prudence, foresight, circumspection; तत् तासामुपशान्तये सुमतिभिः कार्यो विशेषात्रयः Pt. 1. 371; 3. 176. -4 Policy, political wisdom, statesmanship, civil administration, state-policy; नयप्रचारं व्यवहारदुष्टताम् Mk. 1. 7; नयगुणोपचितामिव भूपतेः सदुपकारफलां श्रियमर्थिनः R. 9. 27; नयशालिभिः Mu. 1. 22. -5 Morality, justice, rectitude, equity; चलति नयान्न जिगीषतां हि चेतः Ki. 10. 29; 2. 3; 6. 38; 16. 42. -6 A plan, design, scheme; हितैः साधुसमाचारैः शास्त्रज्ञैर्मतिशालिभिः । कथंचिन्न विकल्पन्ते विद्वद्भिश्चिन्तिता नयाः ॥ Pt. 1. 339; 377; Mu. 6. 11; 7. 9. -7 A maxim, principle. -8 Course, method, manner. -9 A system, doctrine, opinion. -10 A philosophical system; वैशेषिके नये Bhāṣā P. 105. -11 N. of Viṣṇu. -12 A kind of game. -Comp. -कोविद्, -ज्ञ a. skilled in policy, prudent. -ग a. behaving properly or prudently. -चक्षुष a. having political foresight, wise, prudent; अर्हणामर्हते चक्षुर्मुनयो नयचक्षुषे R. 1. 55. -नेत्र m. a master in politics. -पीठी the board or cloth on which men are moved in play. -प्रयोगः political wisdom, statesmanship. -वादिन् m. a politician; Pt. 3. -विद् m., -विशारदः a politician, statesman; सन्धिविग्रहिको कार्यो राज्ञा नयविशारदः Matsya P. -शास्त्रम् 1 the science of politics. -2 any work on politics or political economy. -3 a work on morality. -शालिन् a. just, righteous; नयशालिनि श्रिय इवाधिपतौ विरमन्ति न ज्वलितुमौषधयः Ki. 5. 24.

नयकः 1 A skilful manager. -2 One versed in policy, a statesman.

नयनम् [नी-करणे ल्युट्] 1 Leading, guiding, conducting managing. -2 Taking, bringing to or near, drawing; पापापहं स्वर्नयनं दुस्तरं पार्थिवर्षभैः Rām. 1. 14. 58. -3 Ruling, governing, polity; बाण्यैः पवित्रार्थपदैर्नयनैः प्राकृतैरपि Bhāg. 10. 50. 34. -4 Obtaining. -5 The eye. -6 Passing, spending (as time). -ना, नी The pupil of the eye. -Comp. -अञ्जलः, -अन्तः 1 the eye-corner. -2 a side-glance. -अभिराम a. gladdening the sight, lovely to behold. (-मः) the moon. -आमोषिन् a. blinding the sight, obscuring. -उत्सवः 1 a lamp. -2 delight of the eyes. -3 any lovely object. -उपान्तः the corner of the eye; नयनोपान्तविलोकितां च यत् (स्मरामि) Ku. 4. 23. -गोचर a. visible, within the range of sight. -चरितम् the play of the eyes, ogling. -छद्ः an eyelid. -जम्, -जलम्, -वारि n. tears; देव त्वद्वैरिनारीनयननयनजैर्निर्ममे नीरधिर्न Sūkti. 5. 117. -पथः the range of sight. -पुटम् the cavity of the eye, eye-lid. -प्रबन्धः the outer corner of the eye. -प्रीतिः lovely sight. -प्लवः the swimming of the eyes. -बुद्बुदम् an eye-ball. -विषयः 1 any visible object; नयनविषयं जन्मन्येकः स एव महोत्सवः Māl. 1. 36. -2 the horizon. -3 the range of sight. -सलिलम् tears; तस्मिन् काले नयनसलिलं योषितां खण्डितानाम् (शान्ति नेयम्) Me. 41.

नयनत्वम् The condition of the eyes; बाष्पजलान्तरित-नयनत्वान्न पश्यामि ते मुखचन्द्रम् Ve. 6. 39/40.

नरः [नृ-नये-अच्] 1 A man, male person; संयोजयति विधैव नीचगापि नरं सरित् । समुद्रमिव दुर्धर्षं नृपं भाग्यमतः परम् ॥ H. Pr. 5; Ms. 1. 96; 2. 213. -2 A man or piece at chess. -3 The pin of a sun-dial. -4 The Supreme Spirit, the original or eternal man. -5 Man's length (= पुरुष. q. v.). -6 N. of a primitive sage. -7 N. of Arjuna; see नरनारायण below. -8 A horse. -9 (In gram.) A personal termination. -10 The individual soul (जीवात्मा); Mb. 12. 280. 50. -Comp. -अङ्गः 1 the penis. -2 eruption on the face. -अधमः a wretch, miscreant. -अधिपः, -अधिपतिः, -ईशः, -ईश्वरः, -देवः, -पतिः, -पालः a king; नरपतिहितकर्ता द्रष्टव्यतां याति लोके Pt. नराणां च नराधिपम् Bg. 10. 27; Ms. 7. 13; R. 2. 75; 3. 42; 7. 62; Me. 39; Y. 1. 311. -अन्तकः death. -अयनः an epithet of Viṣṇu. नराणामयनं यस्मात् तेन नारायणः स्मृतः Brav. P. -अशः a demon, goblin. -आधारः N. of Śiva. (-रा) the earth. -इतरः 1 a being higher than a man, a god; Bhāg. 4. 6. 9. -2 an animal. -इन्द्रः 1 a king; R. 2. 18. नरेन्द्रकन्यास्तमवाप्य सत्पतिं तमोनुदं दक्षसुता इवाबभुः 3. 33; 6. 80; Ms. 9. 253. -2 a physician, dealer in antidotes, curer of poisons; तेषु कश्चिन्नरेन्द्राभिमानी तां निर्बर्ष्य Dk. 51; सुनिग्रहा नरेन्द्रेण फणीन्द्रा इव शत्रवः Śi. 2. 88 (where the word is used in both senses). -मार्गः a high street, main road. -3 a mineralogist; L. D. B. -उत्तमः 1 an epithet of Viṣṇu. -2 of Buddha. -ऋषभः 'the chief of men', a prince, king. -कपालः a man's skull. -कीलकः the murderer of a spiritual preceptor. -केश (स) रिन् m. 1 Viṣṇu in his fourth incarnation; cf. नरसिंह below. -2 the chief of men. -चिह्नम् the moustaches. -देवः 1 the warrior class (क्षत्रिय); शिष्ट्वा वा भूमि-देवानां नरदेवसमागमे Ms. 11. 82. -2 a king. -धिः the world. -द्विष्ट m. a demon, goblin; तेन मूर्धानमध्वंसनराद्विष्टः Bk. 15. 94. -नारायणः N. of Kṛiṣṇa. (-णौ dual) originally regarded as identical, but in mythology and epic poetry, considered as distinct beings, Arjuna being identified with Nara and Kṛiṣṇa with Nārāyaṇa. [In some places they are called देवौ, पूर्वदेवौ, ऋषी or ऋषिसत्तमौ. They are said to have been practising very austere penance on the Himālaya, which excited the fear of Indra, and he sent down several damsels to disturb their austerities. But Nārāyaṇa put all of them to shame by creating a nymph called Urvaśī from a flower placed on his thigh who excelled them in beauty; cf. स्थाने खलु नारायणमृषि विलोभयन्त्यस्तद्वृत्संभवाभिर्मां दृष्ट्वा व्रीहिताः सर्वा अप्सरस इति V. 1.] -पशुः 'a beast-like man', a beast in human form. -पुङ्गवः 'best of men', an excellent man; शैब्यश्च नरपुङ्गवः Bg. 1. 5. -बालिः a human sacrifice. -भुज् a. man-eating, cannibal. -भूः f. the Bharatavarsa, i. e. India. -मानिका, -मानिनी, -मालिनी 'manlike woman', a woman with a beard, masculine woman or an amazon. -माला a girdle of skulls. -मेघः a human sacrifice. -यन्त्रम् sun-dial. -यानम्, -रयः, -वाहनम् a